

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

วนอุทยานเขาหลวง ตั้งอยู่ในเขตติดต่อ 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี มีเนื้อที่รวมประมาณ 95 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง โดยเฉพาะความหลากหลายทางด้านสมุนไพรซึ่งเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ด้วยสมุนไพรที่มีคุณค่าหายากจำนวนมาก และมีการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรของราษฎรในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่กว่า 35 หมู่บ้าน โดยเฉพาะหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน ราษฎรผู้มีอาชีพเก็บหาสมุนไพรขาย ผู้รับการรักษาจากหมอยาสมุนไพร ราษฎรผู้ใช้สมุนไพรเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น เป็นอาหาร และกลุ่มผู้ใช้สมุนไพรเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติ ในช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ปริมาณการใช้สมุนไพรมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับปัจจัยคุกคามอื่น ๆ เช่น การจุดไฟเผาป่า และการเข้าไปเก็บหาของป่าของราษฎรที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ ทำให้ปริมาณสมุนไพรหลายชนิดมีปริมาณลดลงอย่างมากและมีแนวโน้มที่จะหมดไปจากป่าอนุรักษ์ในเขตวนอุทยานและพื้นที่ใกล้เคียงได้ในอนาคตอันใกล้ ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบอย่างสูงต่อวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ราษฎรผู้ขาย และผู้ใช้สมุนไพร รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้ เนื่องจากสมุนไพรบางชนิดมีประโยชน์ในทางนิเวศวิทยาและยังมีความสำคัญต่อการสร้างความสมดุลให้กับโครงสร้างของสังคมป่าธรรมชาติ จะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรพืชสมุนไพรในเขตป่าอนุรักษ์ไม่ให้มีการลักลอบนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จนสูญเสียความสมดุลของกระบวนการผลิตและการทดแทนตามธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นที่ยังคงต้องพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพืชสมุนไพรในผืนป่าอนุรักษ์เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต

โครงการวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นให้ราษฎรในท้องถิ่นได้รู้จักใช้ทรัพยากรพืชสมุนไพรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด อันนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพืชสมุนไพรในผืนป่าอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ประกอบกับโครงการวิจัยนี้ได้บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานให้มั่นคง โดยให้ประชาชนพอมี พอกิน พอใช้ สามารถพึ่งตนเองมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรในเขตป่าอนุรักษ์อย่างสมดุลและยั่งยืน และยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนและสังคมสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นในการสร้างภาคีเครือข่ายในชุมชนท้องถิ่นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่แท้จริงในด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรในผืนป่าของวนอุทยานเขา

หลวง โดยมีการร่วมกันจัดตั้งภาคีเครือข่ายที่มีคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อดำเนินการ จัดทำสวนพืชสมุนไพรต้นแบบ อันมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการอนุรักษ์และใช้ ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรอย่างสมดุลแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชน นอกจากนี้สวนพืชสมุนไพร ต้นแบบดังกล่าว ยังเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรพืชสมุนไพรที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายนอกเขต พื้นที่อนุรักษ์ โดยจะช่วยแก้ปัญหาในการเข้าไปลักลอบตัดหรือใช้สมุนไพรในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้อย่าง เป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกันยังใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอีก ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการ ‘ปลูกป่าในใจคน’ ตามแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล และยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจะเริ่มตั้งแต่กระบวนการ ‘ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ’ โดยการ เก็บข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสถานการณ์การใช้สมุนไพรในปัจจุบัน ศักยภาพด้านการผลิต ของสมุนไพรในวนอุทยานเขาหลวง ความสัมพันธ์ของสมุนไพรกับความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึง ‘ภูมิสังคม’ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ เช่นการใช้เป็นยาจากภูมิปัญญา ของหมอชาในท้องถิ่น งานวิจัยนี้ยังรวมถึงการวิเคราะห์คุณค่าของสมุนไพรด้านอื่น ๆ ทั้งเป็นยา อาหาร และ ประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์ ซึ่งเป็นการสร้างและพัฒนาภูมิปัญญาใหม่ของชุมชนอีกด้วย นอกจากนี้การสร้าง กระบวนการ ‘การมีส่วนร่วม’ ของชุมชน เพื่อ ‘ประโยชน์ส่วนรวม’ จะทำโดยการจัดทำเวทีสาธารณะเพื่อ กำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กรอบปัญหา และรวมไปถึงแนวทางการจัดการทรัพยากรสมุนไพรให้สามารถใช้ ประโยชน์โดยไม่รบกวนธรรมชาติ ซึ่งรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่า อนุรักษ์เพื่อใช้ทรัพยากรพืชสมุนไพรในโครงการนี้ยังสามารถเป็นต้นแบบหรือแนวทางที่จะนำไปขยายผล ใช้ได้กับทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่างๆ ในผืนป่าอนุรักษ์แห่งอื่นได้อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- (1) เพื่อประเมินสถานภาพของทรัพยากรพืชสมุนไพร ศักยภาพด้านการผลิตของสมุนไพร สถานการณ์ความต้องการและวิเคราะห์ประโยชน์พืชสมุนไพรในวนอุทยานเขาหลวงเพื่อเป็นยา อาหาร และประโยชน์ทางนิเวศวิทยา
- (2) เพื่อประเมินความสมดุลของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรพืชสมุนไพรในป่าอนุรักษ์วนอุทยานเขาหลวงภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- (3) เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายในชุมชนท้องถิ่นและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำสวนสมุนไพรต้นแบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรอย่างยั่งยืน และเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรพืชสมุนไพรที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์
- (4) เพื่อกำหนดกรอบแผนงานการส่งเสริมการสร้างอาชีพและพัฒนาอาชีพจากการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร ร่วมกับการอนุรักษ์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยการจัดเวทีนโยบายสาธารณะของภาคีเครือข่าย
- (5) เพื่อสร้างจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการดูแลป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในป่าอนุรักษ์ให้คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้

3. ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การศึกษานี้บรรลุเป้าหมายได้สมบูรณ์ภายในกรอบของเวลาที่กำหนดจึงได้มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

- 3.1 พื้นที่ดำเนินโครงการวิจัย: พื้นที่ในเขตอนุทยานเขาหลวง จังหวัดนครสวรรค์ โดยพื้นที่ที่ทำการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำสวนพืชสมุนไพรต้นแบบพอเพียง จะอยู่ทางฝั่งตะวันออกตามแนวเทือกเขาของเขตอนุทยาน โดยเฉพาะในตำบลบางประมุง อำเภอโกรกพระ ซึ่งจากการสำรวจพบว่าการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในพื้นที่ดังกล่าวเป็นการใช้สมุนไพรกันเองตามครัวเรือน ทั้งเพื่อการรักษาโรคต่างๆ และเพื่อใช้เป็นอาหาร

3.2 กลุ่มเป้าหมาย:

(1) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ได้แก่

- ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการวิจัยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนในท้องถิ่นและผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการใช้พืชสมุนไพร เช่น หมอยาพื้นบ้าน
- หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่รอบวนอุทยานเขาหลวง เช่น เทศบาลตำบลบางประมุง
- หน่วยงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ สำนักงานวนอุทยานเขาหลวง

(2) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทางอ้อม ได้แก่

- ราษฎรทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชสมุนไพร
- หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่
- สถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการวิจัย ได้แก่ คณะผู้วิจัย

นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายยังรวมถึง บ้าน วัด และราชการ รวมถึงโรงเรียน (บวร ตามแนวพระราชดำริฯ) ซึ่งจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการทรัพยากรพืชสมุนไพรในป่าอนุรักษ์วนอุทยานเขาหลวงให้สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้

3.3 กระบวนการสร้างสวนพืชสมุนไพรต้นแบบอย่างมีส่วนร่วมและเป้าหมาย

(1) กระบวนการมีส่วนร่วม

- (1.1) การจัดเวทีสาธารณะเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมถึง บ้าน วัด ราชการ (บวร) ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ประเมินสถานการณ์การใช้พืชสมุนไพร ประเมินความสมดุลของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรพืชสมุนไพรในป่าอนุรักษ์วนอุทยานเขาหลวง และกำหนดกรอบแผนงานการส่งเสริมการสร้างอาชีพและพัฒนาอาชีพจากการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรร่วมกับการอนุรักษ์

อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยจัดให้มีการจัดเวทีสาธารณะทั้งหมด 3 ครั้ง

- (1.2) สร้างกลุ่มเครือข่ายในชุมชนท้องถิ่นที่มีคณะกรรมการดำเนินงานและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำสวนสมุนไพรต้นแบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรอย่างยั่งยืน และเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรพืชสมุนไพรที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์
- (1.3) การสร้างคณะสำรวจและเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างของชุมชนในท้องถิ่น คณะผู้วิจัย และหน่วยงานในพื้นที่ ต่อกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งคณะเก็บข้อมูลประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้มีอาชีพเก็บหาพืชสมุนไพร ผู้ใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร ตัวแทนจากชุมชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่วนอุทยานเขาหลวง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการในท้องถิ่นและคณะผู้ศึกษาวิจัย เป็นต้น โดยมีการเสริมความรู้ความเข้าใจและพัฒนาทักษะในกระบวนการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น การสำรวจทรัพยากรป่าไม้ การเก็บรวบรวมและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร การรวบรวมข้อมูลด้านสังคมมานุษยวิทยา โดยข้อมูลที่ได้จะใช้ในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ศักยภาพ และความสมดุลของพืชสมุนไพรในด้านการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ในเวทีสาธารณะต่อไป

(2) เป้าหมายการสร้างสวนพืชสมุนไพรต้นแบบ

- (1) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรอย่างสมดุลแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
- (2) เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรพืชสมุนไพรที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ เป็นสวนสมุนไพรแบบพอกิน พอใช้ และเพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยจะช่วยแก้ปัญหาในการเข้าไปลักลอบตัดหรือใช้สมุนไพรในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

รายละเอียดของพื้นที่ในการจัดสร้างสวนสมุนไพร ชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร และการบริหารจัดการสวนสมุนไพรเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จะขึ้นอยู่กับผลการระดมความคิดเห็นของภาคี

เครือข่ายในเวทีสาธารณะร่วมกับผลการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ แบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ทั้งนี้จะทำให้ได้สวนสมุนไพรที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง และช่วยให้เกิดความสุขของ
การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในเขตนอุทยานเขาหลวงและพื้นที่ใกล้เคียง

3.4 ข้อมูลในการวิเคราะห์:

- การสำรวจโครงสร้างสังคมป่าไม้ทำการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลชีวภาพของตัวอย่างชนิดพันธุ์ไม้ป่าธรรมชาติ ในแปลงตัวอย่าง และศึกษา ความถี่ ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้ ความหนาแน่น ความเด่นของพืช ค่าดัชนีความสำคัญทางนิเวศ ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดพันธุ์
- การวางแผนศึกษาชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร คุณสมบัติของดินและสภาพแวดล้อมของชนิดพันธุ์พืชสมุนไพร
- การประเมินศักยภาพการผลิตของสมุนไพรในวนอุทยานเขาหลวง
- ศึกษาการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรเพื่อเป็นยา อาหาร และประโยชน์ทางนิเวศวิทยาด้วยการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
- การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อมกับการแพร่กระจายของชนิดพันธุ์พืชสมุนไพรหลัก
- ผลจากการจัดเวทีสาธารณะทั้ง 3 ครั้ง

3.5 พืชสมุนไพรที่ใช้ในการศึกษา

- พืชสมุนไพรทุกชนิดที่พบในแปลงตัวอย่างจะถูกสำรวจ นับจำนวน ชนิด และรวบรวมข้อมูลชีวภาพของตัวอย่างชนิดพันธุ์ไม้เพื่อวิเคราะห์หาค่าความสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้ ความหนาแน่น ความเด่นของพืช ค่าดัชนีความสำคัญทางนิเวศ ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดพันธุ์ โดยการวางแผนตัวอย่างจะใช้วิธีจำแนกตามชนิดป่า ระดับชั้นความสูง และแหล่งที่เก็บหาของราษฎร โดยเลือกใช้แปลงตัวอย่างรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส (Square Sample Plot) ขนาด 40X40 เมตร
- พืชสมุนไพรที่ใช้ในการศึกษาการใช้ประโยชน์ และการประเมินศักยภาพการผลิตของสมุนไพรในวนอุทยานเขาหลวงจะมุ่งเน้น

สมุนไพรที่อยู่ในกระแสดความต้องการของชุมชนจำนวน 11 ชนิด ได้แก่ ม้าทลายโรง (*Neuropeltis racemosa* Wall.) รวงแดง (*Ventilago denticulata* Willd.) เถาวัลย์เหล็ก (*Ventilago calyculata* Tul.) กำลั้งควายถึก (*Dracaena robusta* Ridl.) บอระเพ็ด (*Tinospora crispa* (L.) Miers ex Hook.f. & Thoms.) ชะเอมป้า (*Albizia myriophylla* Benth.) สนุ่เลือด (*Stephania venosa* (BP.) Spreng.) กำลั้งเสือโคร่ง (*Betula alnoides* Ham.) ชุ่มกระต่าย (*Blinkworthia lycioides* Choisy) หนอนตายหยาก (*Stemona tuberosa* Lour.) และปลาไหลเผือก (*Eurycoma longifolia* Jack.)

3.6 การจัดทำฐานข้อมูลสมุนไพรในวนอุทยานเขาหลวง

- ข้อมูลพืชสมุนไพรที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายจะถูกนำมาสร้างเป็นฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร ข้อมูลชนิดสมุนไพรที่ปลูกในครัวเรือน ข้อมูลการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรทางการแพทย์ คุณค่าทางโภชนาการ และสรรพคุณจากภูมิปัญญา แนวทางการอนุรักษ์ ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านการฟื้นฟู การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรในเขตพื้นที่อนุรักษ์ของวนอุทยานเขาหลวง

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ☒ เกิดพระเกียรติพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยขยายผลงานวิจัยตามแนวพระราชดำริ

น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาบูรณาการร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา สำรวจข้อมูล จัดสร้างสวนสมุนไพรต้นแบบแบบพอเพียง และพึ่งพาตนเอง ลดการลักลอบใช้สมุนไพรในป่าอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรอย่างสมดุลและยั่งยืน

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้มีอาชีพเก็บหาพืชสมุนไพร ผู้ใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร เจ้าหน้าที่วนอุทยานเขาหลวง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการในท้องถิ่นและคณะผู้ศึกษาวิจัย

- ☒ แก้ปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงานที่ทำการวิจัย

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้ชุมชนตระหนักถึงสถานการณ์การใช้สมุนไพรในป่าอนุรักษ์ที่กำลังเพิ่มขึ้นจนทำให้จำนวนสมุนไพรที่มีคุณค่าลดลงและอาจหมดไปในอนาคตอันใกล้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในวนอุทยานเขาหลวง ดังนั้นการสร้างสวนสมุนไพรเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้การอนุรักษ์สมุนไพร และเป็นแหล่งผลิตสมุนไพรที่มีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ นอกพื้นที่อนุรักษ์ จะช่วยแก้ปัญหาคาสุกพันธุ์และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศในวนอุทยานเขาหลวงได้

กลุ่มเป้าหมาย : วนอุทยานเขาหลวง

- ☒ เป็นองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไป

ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของสมุนไพรในด้านต่าง ๆ เช่น ประโยชน์ในทางการแพทย์ พืชสมุนไพรที่เป็นอาหาร และประโยชน์ของสมุนไพรในทางนิเวศวิทยา รวมถึงฐานข้อมูลสมุนไพร จะเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปศึกษาวิจัยต่อยอดในการแพทย์ ด้านอุตสาหกรรมอาหาร และนิเวศวิทยาต่อไป

กลุ่มเป้าหมาย : มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยนเรศวร วนอุทยานเขาหลวง นักวิชาการ นักวิจัยในสถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ

- ☒ บริการความรู้แก่ประชาชน

- สวนสมุนไพรต้นแบบ จะเป็นแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสมุนไพรเพื่อการใช้ประโยชน์ในชุมชนโดยไม่รบกวนสมุนไพรในป่าธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้กระบวนการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ประโยชน์แบบสมดุลโดยมีส่วนร่วมของชุมชน

- การเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบเอกสาร รายงานผลการวิจัย ไปสเตอร์แสดงผลงานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการบริการความรู้ให้กับประชาชนในด้านกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล

กลุ่มเป้าหมาย: ชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ผู้สนใจทั่วไป และนักวิชาการในหน่วยงานของรัฐและเอกชน

☒ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

สวนสมุนไพรต้นแบบเป็นแหล่งผลิตพืชสมุนไพรที่มีศักยภาพในการผลิตนอกพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านการแพทย์ เป็นอาหาร และประโยชน์ในระบบนิเวศ โดยชุมชนสามารถผลิตได้เองให้เพียงพอความต้องการของชุมชน ซึ่งจะช่วยลดการลักลอบใช้สมุนไพรในวนอุทยานฯ

กลุ่มเป้าหมาย : ชุมชนท้องถิ่นที่ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร

☒ เป็นประโยชน์ต่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย

- การสร้างภาคีเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจ วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของพืชสมุนไพรในวนอุทยานฯ การสร้างและบริหารจัดการสวนสมุนไพรต้นแบบโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชากรกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพืชสมุนไพรอย่างสมดุล ชุมชนสามารถผลิตสมุนไพรที่สำคัญของท้องถิ่นได้อย่างพอเพียง ลดการลักลอบตัดหรือใช้สมุนไพรในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ราษฎรผู้ขาย และผู้ใช้สมุนไพร รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้
- เป็นการสร้างและพัฒนาภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของสมุนไพรในด้านอื่น ๆ ที่เป็นยา อาหาร และประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์ ซึ่งจะทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้ประโยชน์ของสมุนไพรได้เหมาะสมและมีประโยชน์สูงสุด

กลุ่มเป้าหมาย : ชุมชนท้องถิ่นที่ใช้ประโยชน์จากสมุนไพร วนอุทยานเขาหลวง